

Александра ШЛИЧЕК, Андрей ПЕТРОВ

г. Николаев

ФАКТОРЫ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ДЕФОРМАЦИЙ ПРАВОВОГО СОЗНАНИЯ

Статья посвящена исследованию особенности формирования правового сознания молодежи. Обоснована значимость определяющих факторов предупреждения деформаций правового сознания. Раскрыто значение правового воспитания как доминантного фактора формирования правового сознания.

Ключевые слова: правосознание, морально-духовный императив, социально-активное поведение, правовое содержание, ответственность, деформация правового сознания.

Стаття надійшла до редколегії 05.02.2017

УДК 371.134/.373.3.014.5

Інна ШОРОБУРА, Інна РАШИНА

м. Хмельницький

inna-rashina@mail.ru

ГУМАНИЗАЦІЯ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розкрито поняття гуманізації освіти та гуманізації педагогічного процесу в початковій школі, виділено напрямки і завдання процесу гуманізації освіти. Розкрито теоретичні положення особистісно-орієнтованої системи навчання О. Я. Савченко. Висвітлено основні завдання навчально-виховного процесу в умовах гуманізації освіти. Також розкрито впровадження програми «Нова українська школа» в сучасну систему освіти.

Ключові слова: гуманізація, гуманізація освіти, гуманізація педагогічного процесу, професійна підготовка, учитель початкової школи.

На сучасному етапі значних змін в політичній, соціальній і духовній сферах діяльності основним завданням є демократизація та гуманізація системи освіти. Сема це, на думку багатьох вчених повинно забезпечити для кожного громадянина відповідні умови та можливості духовного самовдосконалення, творчої самореалізації, задоволення інтелектуально-культурних потреб особистості.

Державною національною програмою «Освіта» (Україна XXI століття) визначені основні шляхи відродження національної системи навчання, серед яких пріоритетного значення набувають: постійне духовне самовдосконалення, творча самореалізація, задоволення інтелектуально-культурних потреб особистості, підвищення професіоналізму педагогічних кадрів, формування здатності вчителів динамічно реагувати на запити громадського життя, забезпечення оволодіння ними передовими освітніми технологіями, які сприяють всебічному розвитку особистості школяра.

Соціально-культурні реалії сучасної освіти ставлять нові вимоги до особистості вчителя, зокрема вчителя початкових класів. В сучасних умовах побудови нової держави функція тради-

ційної передачі майбутнім фахівцям основних знань не може задовольнити наше суспільство. Відповідно до цього, одним із найважливіших завдань сучасної системи освіти стали формування творчої особистості, перехід до проблемних методів навчання і виховання. Саме тому, в сучасних умовах необхідно доцільно поєднувати інформаційну і творчу функції освіти. Вимоги суспільства на підготовку творчомислячого вчителя, що перебуває у постійному пошуку ефективних і раціональних методів навчання і виховання, визначають одне з головних завдань діяльності вищої освіти.

Значні характеристики процесу особистісного та професійного становлення вчителя визначаються провідною роллю розвитку особистості учня як громадянина незалежної держави, єдністю соціальної, психологічної та педагогічної природи праці вчителя [2].

Концептуальними засадами професійної підготовки сучасного вчителя початкових класів є гуманізація, гуманітаризація та ступеневість. Якісна реалізація цих засад дозволить забезпечити професійну підготовку вчителя та його діяльності в сучасній школі на високому рівні. Розробка сучасної теорії змісту початко-

вої освіти потребує різнопланових досліджень проблеми знань та їх змісту в контексті нового суспільства.

Головною метою розвитку освіти України визнано створення умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України, формування покоління, здатного навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства: сприяти консолідації української нації, інтеграції України в європейський і світовий простір як конкурентоспроможної та процвітаючої держави [5, 2].

Актуальність порушеної у статті проблеми підкреслюється не лише суспільним попитом на творчих, компетентних педагогів, але й необхідністю вироблення концепції професійної підготовки майбутніх вчителів на засадах гуманізації та наукового обґрунтування підвищення якості професійної підготовки фахівців у галузі початкової освіти.

У працях багатьох вчених аналізується професійна підготовка майбутніх учителів у контексті особистісно орієнтованої освіти (І. Д. Бех, С. О. Сисоєва, В. В. Рибалка та ін.). Розроблено теоретико-методологічні засади формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи (Л. І. Редькіна, Л. О. Хомич, О. Г. Кучерявий та ін.). Орієнтирами досліджень стали традиції гуманізму світової педагогічної думки (А. Дістервег, Я. А. Коменський, А. С. Макаренко, М. Монтесорі, Й.-Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, Г. С. Сковорода, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський та ін.), які відкрили перспективи для фундаментального теоретичного осмислення гуманізації педагогічного процесу.

З точки зору загальнонаукової методології гуманізації педагогічного процесу важливими є праці І. А. Зязюна, В. Г. Кременя, В. С. Лутая, Л. В. Максимова, В. О. Огнев'юка та ін., у яких розглядаються філософські засади реалізації людиною власного гуманістичного потенціалу та сучасних світоглядних орієнтацій.

Проблемам сутності гуманізації та її реалізації в освітньому процесі присвячено наукові праці багатьох педагогів: Ш. О. Амонашвілі, І. П. Аносова, К. А. Балтремус, Є. С. Барбіної, В. О. Білоусової, Є. В. Бондаревської, А. М. Бойко, С. У. Гончаренка, М. Б. Євтуха, Г. Я. Жирської, І. А. Зязюна, А. О. Кияновського, М. Ю. Красицького, Ю. І. Мальованого, І. К. Матюши, Л. А. Онищук, В. С. Пікельної, Н. Г. Протасової, М. І. Романенка, А. В. Суценка та ін.

Вважаємо за доцільне підкреслити, що гуманістичні основи діяльності вчителя початкових класів розкриваються у працях Н. М. Бібік, В. В. Денисенко, С. С. Єрмакової, І. В. Казанжи, Н. В. Кічук, О. Я. Савченко, О. В. Сухомлинської, Л. О. Хомич, Л. Л. Хоружи та ін.

Мета статті – проаналізувати підготовку сучасного вчителя початкових класів на засадах гуманізації освіти.

На сьогодні гострою постає проблема реформування змісту освіти, яка реалізується в програмі «Нова українська школа». Саме в програмі зазначено, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. Але українська школа не готує до цього [4].

Реформування змісту освіти в Україні ставить завдання формування готовності майбутніх учителів початкової школи до гуманізації педагогічного процесу та вимагає його подальшого вирішення. Відповідно до цього, за основу взято не тільки зміна основних теоретичних положень гуманізації педагогічної діяльності педагогів, а й підвищення якості практичного втілення процесу гуманізації вчителями початкових класів на основі застосування теоретичних уявлень.

За С. У. Гончаренком гуманізацією в освіті є складова нового педагогічного мислення, в основі якої перегляд та переоцінка всіх компонентів педагогічного процесу у світлі їх людинотворчої функції [1, 107].

Такі вчені як Є. Б. Євладова, Л. Г. Логінова та Н. Н. Михайлова визначають гуманізацію освіти як систему заходів, націлених на пріоритетний розвиток загальнокультурних компонентів в змісті освіти і технології навчання, орієнтованих на вдосконалення особистості [3, 93].

Поняття «гуманізація освіти» ми розглядаємо процес створення необхідних умов для самореалізації особистості студента або учня в сучасному просторі, що сприяє розкриттю творчого потенціалу особистості, формуванню критичного мислення, ціннісних орієнтацій і моральних якостей.

Під терміном «гуманізація педагогічного процесу в початковій школі» ми розуміємо зміни й оновлення змісту навчального процесу, цілей і форм з метою формування в молодших школярів гуманних якостей.

Саме тому, тенденцію гуманізації професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі початкової освіти ми визначаємо як провідну. Гуманізація професійної підготовки передбачає створення сприятливого освітнього середовища у вищому навчальному закладі; творчу співпрацю студентів і викладачів; створення педагогічних ситуацій для активізації творчого потенціалу, самостійності, самовдосконалення, самовираження і самореалізації; неперервність педагогічної підготовки з орієнтацією на індивідуально-творчий розвиток особистості вчителя початкової школи. Педагогічний процес у вищій школі має стати «процесом взаємного духовного збагачення викладачів та студентів в умовах оптимального психологічно комфортного клімату взаємостосунків, діалогічної культури й інтелектуальної співтворчості» [6, 26].

Вирішення поставлених завдань потребує розв'язання багатьох наукових і практичних проблем, однією з яких є досягнення якісно нового рівня підготовки майбутніх учителів до гуманізації освіти. Зазначимо, що численні спроби науковців вирішити це питання стримують суперечності між: ідеями гуманістичної парадигми освіти та низьким рівнем вихованості гуманістичної педагогічної позиції педагогів; потребою гуманізації педагогічного процесу, необхідністю змін характеру взаємин між усіма його учасниками та неготовністю педагогічних кадрів до таких змін; високими вимогами до викладачів щодо забезпечення ними гуманістично-спрямованого підходу до вузівського педагогічного процесу і відсутністю такого ставлення до майбутніх учителів під час професійної підготовки.

У зв'язку з цим доцільно підкреслити, що успішність реалізації гуманізації освіти неможлива без створення збагачуючого виховуючого середовища в сучасній школі, яке залежить від того, на які цінності зорієнтовані майбутні вчителі.

Нами виокремлено наступні напрями процесу гуманізації освіти: відродження духовності, виховання навчаючи, визначення траєкторії особистої гуманної педагогіки кожного педагога, прагнення до рівноправного спілкування зі своїми учнями, індивідуалізація навчання, перетворення взаємодії педагога й учнів у процесі навчання на засіб їхнього творчого саморозвитку, демократизація управління освітою.

Досліджуючи гуманізацію освіти як педагогічний процес, звертаємось до досвіду роботи

О. Я. Савченко. Саме вона говорячи про концептуальні засади професійної освіти, враховує зміни, що відбулися в суспільстві, а саме: стрімкий науково-технічний прогрес, посилення інтеграційних процесів, всеохоплююча інформатизація та комп'ютеризація навчального процесу. [8, 5]. Педагог зазначає, що «шкільну освіту треба розглядати з поглядів суспільства до підготовки вчителя. Модернізацію педагогічної освіти не можна успішно вирішити лише як завдання вищої школи» [8, 8].

Підґрунтям для розробки ідей реалізації гуманістичної парадигми освіти були теоретичні положення особистісно орієнтованої системи навчання О. Я. Савченко, а саме: підготовка майбутніх вчителів, що полягає у основах культури особистості та здатна до самонавчання впродовж життя; оволодіння методиками вивчення дитячої особистості, професійною етикою, уміннями організувати диференційоване навчання; організація навчально-виховного процесу в педагогічних навчальних закладах, спрямовану на зміну у спілкуванні викладача та студентів та стимулює потребу до діалогу, дискусій, обміну думками, розвитку критичного мислення тощо [7, 2].

Основним завданням навчально-виховного процесу в умовах гуманізації освіти, визначаємо не тільки формування професійних знань та практичних умінь, але й те, на що конкретно орієнтований професійний потенціал практичної діяльності майбутнього вчителя. Принцип гуманізації вимагає щоб усі навчальні дисципліни у вищому навчальному закладі мали ту або іншу гуманітарну спрямованість, яка б формувала критичність мислення, соціальну й економічну основу, етичні і моральні аспекти відповідної предметної галузі. Такий підхід, на нашу думку, може забезпечити підготовку тих, хто навчається, до життя і продуктивної роботи в сучасному суспільстві та усвідомлення свого місця в ньому. Розглядаючи питання гуманізації навчально-виховного процесу, ми повинні мати на увазі, що на сьогодні, педагогічна освіта обов'язково повинна враховувати нові відношення шкільної діяльності з оновленням освітнього простору, суспільства. Вона повинна мати гуманний характер, гармонізувати з учнями в освітньому середовищі. Отже, кінцевою метою професійної підготовки майбутнього вчителя на принципах гуманізації повинна стати виховання не лише вчителя, а, в першу чергу, суспільно активної свідомої особистості. Основ-

ними шляхами її досягнення, на нашу думку, повинно бути впровадження сучасних педагогічних технологій та наукових досягнень у навчально-виховний процес, усунення уніфікації освіти та авторитарної педагогіки, підготовка нової генерації педагогічних кадрів, подолання відчуження між педагогом та студентом, створення експериментальних осередків для відпрацювання педагогічних інновацій та освітніх модулів.

Таким чином, впровадження принципів гуманізації у навчально-виховний процес вищих педагогічних навчальних закладів сприятиме підготовці вчителів нового типу, які мають широку гуманітарну підготовку, розвинуте почуття громадянської відповідальності за результати власної професійної діяльності.

Саме тому, гуманізація передбачає повагу до людини як особистості та визнання загальнолюдських цінностей. Гуманізація освіти виступає невід'ємною складовою демократизації суспільного життя. Вона являє собою процес створення необхідних умов задля самореалізації особистості в сучасному просторі, що сприяє розкриттю її творчого потенціалу, формуванню критичного мислення та ціннісних орієнтацій

Отже, підготовка вчителя початкових класів на засадах гуманізації освіти набуває ефективності за умов реалізації науково обґрунтованої концепції, в якій гуманізація освіти розглядається не тільки як важлива умова професійної підготовки фахівця початкової ланки, а й

як процес створення необхідних умов для само-реалізації особистості студента в сучасному просторі. Це можливо, якщо підготовка сприяє розкриттю творчого потенціалу особистості, формуванню критичного мислення, ціннісних орієнтацій і моральних якостей і здійснюється відповідно до розроблених і обґрунтованих теоретичних та методологічних концепцій зазначено сучасні методичні підходи до проблеми, враховано вітчизняний і зарубіжний досвід.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Дубасенюк О. А. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності: Монографія / О. А. Дубасенюк, Т. В. Семенюк, О. Є. Антонова – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. – 193 с.
3. Евладова Е. Б. Дополнительное образование детей / Е. Б. Евладова, Л. Г. Логинова, Н. Н. Михайлова. – М., 2002. – 260 с.
4. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту МОНУ: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/uasch-2016/konczepczia.html>
5. Національна Доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Вища освіта в Україні: Нормативно-правове регулювання / За заг. ред. А. П. Зайця, В. С. Журавського. – К. : Форум, 2003. – 21 с.
6. Педагогіка вищої школи / [В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волошук та ін.]; за заг. ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенка, В. І. Лугового. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 256 с.
7. Савченко О. Я. Екологія дитинства: В. О. Сухомлинський і сучасна початкова школа // Початкова школа. – 2000. – № 1. – С. 1–4.
8. Савченко О. Я. Шкільна освіта як замовник підготовки майбутнього вчителя / О. Я. Савченко // Рідна шк. – 2007. – № 5. – С. 5–8.

Inna SHOROBURA, Inna RASHYNA

Khmelnyskyi

HUMANIZATION OF EDUCATION IN THE CONTEXT OF PROFESSIONAL TRAINING OF THE MODERN PRIMARY SCHOOL TEACHER

The article reveals the concept humanization of education and humanization of the pedagogical process in primary school. Also the issues of implementation of the program «New Ukrainian School are disclosed».

We singled out the contradictions between: the ideas of the humanistic paradigm of education and low level of education of humanistic pedagogical position of pedagogues; the need of humanization of the pedagogical process, the necessity to change the nature of the relationships between all the participants and the unwillingness of teachers to such changes; high requirements for teachers concerning providing by them humanistically-directed approach to the university pedagogical process and lack of such attitude to the future teachers during their professional training.

The basis for the development of the ideas of humanistic paradigm of education was theoretical principles of personality-oriented learning system of V. Ya. Savchenko. The main objective of the educational process under the conditions of humanization of education, we determined the formation of professional knowledge and practical skills, oriented professional potential of practical activity of the future teachers.

Key words: humanization, humanization of education, humanization of pedagogical process, professional training, primary school teacher.

Инна ШОРОБУРА, Инна РАШИНА

г. Хмельницький

ГУМАНИЗАЦІЯ ОБРАЗОВАНИЯ В КОНТЕКСТЕ ПРОФЕСІОНАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ СОВРЕМЕННОГО УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В статье раскрыто понятия гуманизация образования и гуманизация педагогического процесса в начальной школе, выделено направления и задачи процесса гуманизации образования. Раскрыты теоретические основы личностно-ориентированной системы обучения А. Я. Савченко. Освещены основные задачи учебно-воспитательного процесса в условиях гуманизации образования. Также раскрыто внедрения программы «Новая украинская школа» в современный процесс образования.

Ключевые слова: гуманизация, гуманизация образования, гуманизация педагогического процесса, профессиональная подготовка, учитель начальной школы.

Стаття надійшла до редколегії 31.01.2017

УДК 378.147

Яо ЯМІН

м. Київ, Україна-Китай

qeyaoimm@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОСТОРУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Сучасне професійне музично-освітнє середовище вимагає від випускників вищих навчальних закладів здатності швидко реагувати на зростаючі вимоги суспільства до рівня професійної підготовки. Відтак, актуальною проблемою постає самоорганізація навчального простору майбутніх учителів-музикантів. У даній статті визначено та теоретично обґрунтовано структуру самоорганізації навчального простору в процесі підготовки вчителів-музикантів. У відповідності до кожного структурного та функціонального компонента самоорганізації вчителя визначено основні професійні уміння і навички, які складають основу їх фахової компетентності.

Ключові слова: самоорганізація, навчальний простір, учитель-музикант, вокальна підготовка, уміння, навички.

Розширення діапазону завдань, які висуваються до сучасної музично-педагогічної освіти, вимагає переосмислення традиційних підходів до навчання. Це обумовлено низкою об'єктивних причин: в українському суспільстві відбувається трансформація соціальних, політичних, економічних позицій, спостерігається переоцінка цінностей; посилюється інтеграція світового педагогічного досвіду в українську систему освіти; навчальний процес виходить за межі навчальних аудиторій, перетворюючись в динамічний і неперервний процес самоосвіти. В таких умовах вимоги до молодих фахівців також зазнають змін, і перш за все – вимоги до рівня професійної підготовки студентів у вищому педагогічному навчальному закладі, що закріплено у Законі України «Про вищу освіту».

Якісне реформування системи підготовки фахівців спрямоване на перехід від екстенсивно-інформативного до інтенсивно-фундаментального навчання, при якому істотно зростає роль свідомої та самокерованої пізнавальної діяльності студентів. В цих умовах все більшого зна-

чення набуває процес формування у студентів умінь самоорганізації навчального простору.

Проблемі самоорганізації студентів у вищій школі загалом та в процесі підготовки майбутніх учителів-музикантів зокрема присвячено чимало науково-педагогічних праць вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких значну цінність для нашого дослідження становлять розробки таких авторів як: В. Арюткін, Н. Гуральник, О. Демченко, Н. Дуднік, О. Економова, О. Ішков, М. Килівник, О. Олексюк, Г. Падалка, Лі Сиюнь та ін.

Однак, не дивлячись на численні наукові розвідки, актуальними залишаються питання щодо визначення і теоретичного обґрунтування чіткої структури самоорганізації навчального простору майбутніх учителів-музикантів, що і є метою даної статті.

Вивчення психолого-педагогічної літератури з даної проблеми та їх ґрунтовний аналіз, а також врахування специфічних особливостей підготовки майбутніх учителів-музикантів у класі з постановки голосу (сольний спів, мето-